

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే

॥ షోడశః సర్గః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ షోడశః సర్గః ॥

లక్ష్మణేన హేమంతర్తోర్వర్ణనం భరతస్య ప్రశంసనం శ్రీరామస్య లక్ష్మణేన
సీతయా చ సహ గోదావర్యాం స్నానం

వసతస్తస్య తు సుఖం రాఘవస్య మహాత్మనః |
శరద్వ్యపాయే హేమంతఋతురిష్టః ప్రవర్తత || 3.16.1 ||

స కదాచిత్ ప్రభాతాయాం శర్వర్యాం రఘునందనః |
ప్రయయావభిషేకార్థం రమ్యాం గోదావరీం నదీం || 3.16.2 ||

ప్రహ్వః కలశహస్తస్తు సీతయా సహ వీర్యవాన్ |
పృష్ఠతోఽనువ్రజన్ భ్రాతా సౌమిత్రిరిదమబ్రవీత్ || 3.16.3 ||

అయం స కాలః సంప్రాప్తః ప్రియో యస్తే ప్రియంవద |
అలంకృత ఇవాభాతి యేన సంవత్సరః శుభః || 3.16.4 ||

నీహరపరుషో లోకః పృథివీ సస్యమాలినీ |
జలాన్యనుపభోగ్యాని సుభగో హవ్యవాహనః || 3.16.5 ||

నవార్గయణపూజాభిరభ్యర్చ్య పితృదేవతాః |
కృతార్గయణకాః కాలే సంతో విగతకల్మషాః || 3.16.6 ||

ప్రాజ్యకామా జనపదాః సంపన్నతరగోరసాః |
విచరంతి మహీపాలా యాత్రార్థం విజిగీషవః || 3.16.7 ||

సేవమానే దృఢం సూర్యే దిశమంతకసేవితాం |
విహీనతిలకేవ స్త్రీ నోత్తరా దిక్ ప్రకాశతే || 3.16.8 ||

ప్రకృత్యా హిమకోశాఢ్యో దూరసూర్యశ్చ సాంప్రతం |
యథార్థనామా సువ్యక్తం హిమవాన్ హిమవాన్ గిరిః || 3.16.9 ||

అత్యంతసుఖసంచారా మధ్యాహ్నో స్పర్శతః సుఖాః |
దివసాః సుభగాదిత్యాశ్చాయాసలిలదుర్భగాః || 3.16.10 ||

మృదుసూర్యాః సునీహారాః పటుశీతాః సమారుతాః |
శూన్యారణ్యా హిమధ్వస్తా దివసా భాంతి సాంప్రతం || 3.16.11 ||

నివృత్తాకాశశయనాః పుష్యనీతా హిమారుణాః |
శీతవృద్ధతరాయామాస్త్రీయామా యాంతి సాంప్రతం || 3.16.12 ||

రవిసంక్రాంతసౌభాగ్యస్తుషారారుణమండలః |
నిఃశ్వాసాంధ ఇవాదర్శశ్చంద్రమా న ప్రకాశతే || 3.16.13 ||

జ్యోత్స్నా తుషారమలినా పౌర్ణమాస్యాం న రాజతే |
సీతేవ చాతపశ్యామా లక్ష్మతే న చ శోభతే || 3.16.14 ||

ప్రకృత్యా శీతలస్పర్శో హిమవిద్ధశ్చ సాంప్రతం |
ప్రవాతి పశ్చిమో వాయుః కాలే ద్విగుణశీతలః || 3.16.15 ||

బాష్పచ్ఛన్నాన్యరణ్యాని యవగోధూమవంతి చ |
శోభంతేఽభ్యుదితే సూర్యే నదద్భిః క్రౌంచసారసైః || 3.16.16 ||

ఖర్జూరపుష్పాకృతిభిః శిరోభిః పూర్ణతండులైః |
శోభంతే కించిదాలంబాః శాలయః కనకప్రభాః || 3.16.17 ||

మయూఖైరుపసర్పద్భిర్హిమనీహారసంవృతైః |
దూరమభ్యుదితః సూర్యః శశాంక ఇవ లక్ష్మతే || 3.16.18 ||

ఆగ్రాహ్యవీర్యః పూర్వాష్టే మధ్యాహ్నా స్పర్శతః సుఖః |
సంరక్తః కించిదాపాండురాతపః శోభతే క్షితౌ || 3.16.19 ||

అవశ్యాయనిపాతేన కించిత్ప్రక్లిన్నశాద్వలా |
వనానాం శోభతే భూమిర్నివిష్టతరుణాతపా || 3.16.20 ||

స్పృశన్ సువిపులం శీతముదకం ద్విరదః సుఖం |
అత్యంతతృప్షితో వన్యః ప్రతిసంహరతే కరం || 3.16.21 ||

ఏతే హి సముపాసీనా విహగా జలచారిణః |
నావగాహంతి సలిలమప్రగల్భా ఇవాహవం || 3.16.22 ||

అవశ్యాయతమోనద్ధా నీహారతమసావృతాః |
ప్రసుప్తా ఇవ లక్ష్మ్యంతే విపుష్పా వనరాజయః || 3.16.23 ||

బాష్పసంఛన్నసలిలా రుతవిజ్ఞేయసారసాః |
హిమార్ద్రవాలుకైస్తీరైః సరితో భాంతి సాంప్రతం || 3.16.24 ||

తుషారపతనాచ్చైవ మృదుత్వాద్ భాస్కరస్య చ |
శైత్యాదగాగ్రస్థమపి ప్రాయేణ రసవజ్జలం || 3.16.25 ||

జరాజర్జరితైః పత్రైః శీర్ణకేసరకర్ణికైః |
నాలశేషా హిమధ్వస్తా న భాంతి కమలాకరాః || 3.16.26 ||

అస్మింస్తు పురుషవ్యాఘ్రు కాలే దుఃఖసమన్వితః |
తపశ్చరతి ధర్మాత్మా త్వద్భక్త్యా భరతః పురే || 3.16.27 ||

త్యక్త్వా రాజ్యం చ మానం చ భోగాంశ్చ వివిధాన్ బహూన్ |
తపస్వీ నియతాహరః శేతే శీతే మహీతలే || 3.16.28 ||

సోఽపి వేలామిమాం నూనమభిషేకార్థముద్యతః |
వృతః ప్రకృతిభిర్నిత్యం ప్రయాతి సరయాం నదీం || 3.16.29 ||

అత్యంతసుఖసంవృద్ధః సుకుమారో హిమార్ద్రితః |
కథం త్వపరరాత్రేషు సరయామవగాహతే || 3.16.30 ||

పద్మపత్రేక్షణః శ్యామః శ్రీమాన్ నిరుదరో మహాన్ |
ధర్మజ్ఞః సత్యవాదీ చ హ్రీనిషేవో జితేంద్రియః || 3.16.31 ||

ప్రియాభిభాషీ మధురో దీర్ఘబాహురరిందమః |
సంత్యజ్య వివిధాన్ సౌఖ్యానార్యం సర్వాత్మనాశ్రితః || 3.16.32 ||

జితః స్వర్గస్తవ భ్రాత్రా భరతేన మహాత్మనా |
వనస్థమపి తాపస్యే యస్త్యామనువిధీయతే || 3.16.33 ||

న పితృమనువర్తంతే మాతృకం ద్విపదా ఇతి |
ఖ్యాతో లోకప్రవాదోఽయం భరతేనాన్యథా కృతః || 3.16.34 ||

భర్తా దశరథో యస్యాః సాధుశ్చ భరతః సుతః |
కథం ను సాంబా కైకేయా తాదృశీ క్రూరదర్శినీ || 3.16.35 ||

ఇత్యేవం లక్ష్మణే వాక్యం స్నేహాద్ వదతి ధార్మికే |
పరివాదం జనన్యాస్తమసహాన్ రాఘవోఽబ్రవీత్ || 3.16.36 ||

న తేఽంబా మధ్యమా తాత గర్హితవ్యా కదాచన |
తామేవేక్ష్యాకునాథస్య భరతస్య కథాం కురు || 3.16.37 ||

నిశ్చితైవ హి మే బుద్ధిర్వనవాసే దృఢవ్రతా |
భరతస్నేహసంతప్తా బాలిశీక్రియతే పునః || 3.16.38 ||

సంస్మరామ్యస్య వాక్యాని ప్రియాణి మధురాణి చ |
హృద్యాన్యమృతకల్పాని మనఃప్రహ్లాదనాని చ || 3.16.39 ||

కదా హ్యాహం సమేష్యామి భరతేన మహాత్మనా |
శత్రుఘ్నేన చ వీరేణ త్వయా చ రఘునందన || 3.16.40 ||

ఇత్యేవం విలపంస్తత్ర ప్రాప్య గోదావరీం నదీం |
చక్రేఽభిషేకం కాకుత్స్థః సానుజః సహ సీతయా || 3.16.41 ||

తర్పయిత్వాథ సలిలైస్తైః పితౄన్ దైవతానపి |
స్తువంతి స్మోదితం సూర్య దేవతాశ్చ తథానఘాః || 3.16.42 ||

కృతాభిషేకః స రరాజ రామః
సీతాద్వితీయః సహ లక్ష్మణేన |
కృతాభిషేకస్త్వగరాజపుత్ర్యా
రుద్రః సనందిర్భగవానివేశః || 3.16.43 ||

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే షోడశః సర్గః ||